

Valorizáció Franciaországban. Az elvi jogszabály, amelyben a valorizáció gondolata kifejezésre jutott, az 1919. ápr. 17. törvény, melynek értelmében a hadikárok nem névértékben térítendőek meg, hanem oly összegben, amely szükséges azok valóságos jóvátételéhez. Egyébként azonban a polgári jogszolgáltatásban elvileg nincs felértékelés, mert a Cour de Cassation az elől eddig elzárkózott. A közigazgatási eljárásban ellenben a Conseil d'État szabadabb felfogást juttat érvényre és jelesül kimondja, hogy a gáz- és villamossági társaságok a községekől a nyersanyag és munkabér emelkedésének megfelelő magasabb járulékokat követelhetnek. Ugyanez az elv érvényesült az állami egyedáruságok tulajdonosaira vonatkozólag. Végül is törvényhozási szabályozás vált szükségessé és az 1918. január 21-iki törvény (loi Faillot) kimondja, hogy kereskedelmi ügyleteknél, amelyek 1918. április 1. előtt kötöttek és áru szállítására vagy más szolgáltatásokra vonatkoztak, az egyik fél halasztást követelhet vagy a szerződést felbonthatja, ha igazolja, hogy a teljesítés reá nézve oly terhes, hogy az az előrelátható megterhelést lényegesen meghaladja. Ez tehát a gazdasági lehetetlenülés szemléletmódja, miként az a mi bírói gyakorlatunkban is megvalósult. Az 1920. május 9-iki törvény még messzebb ment és kijelentette, hogy ezek az ügyletek ipso jure felbontottaknak tekintendőek, ha teljesítésüket 1920. július 31. előtt nem követelték. Ezek a szabályok persze sem a háboru utáni ügyletekre nem vonatkoznak, sem magánjogi ügyletekre, pl. kölcsönre nem nyerne alkalmazást. A bérleti szerződések tekintetében külön szabályokat állított fel az 1918. március 9-iki törvény, amely e szerződések tartamát két évre meghosszabbította a bér felemelésének kötelezettsége nélkül. Ujabb törvények ezt a védelmet módosították és szabatosabban határozták meg.

1920-ban a Cour de Cassation egy erősen megvitatott határozatában kimondta, hogy az aranyban való fizetést tartalmazó záradék érvényes, ha az adós külföldi. Az adott esetben biztosítási összegről volt szó, amellyel egy amerikai biztosító intézet tartozott. Utóbb az ekkor kimondott elvet a bíróságok oda enyhítették, hogy a külföldi nem aranyban, hanem csak bankjegyekben köteles ugyan fizetni, de azokat nem névértékük, hanem valódi értékük szerint számítják, amiből aztán az a gyakorlat fejlődött ki, hogy viszont a francia adós a külföldi hitelezőnek is felértékelve köteles fizetni, ha az aranyzáradék kiköttetett. *M.*

Jogélet.

Nyugdíj-valorizáció. *Dr. Gallia Béla* kuriai bírónak a Magyar Jogászegyletben e címen megtartott nagyszabású előadása méltán keltett tág körökben is nagy érdeklődést. A magas gazdaság- és jogtörténeti nézőpont, amelyből az előadó kiindult, épp oly erőssége, mint a kristálytiszta és konciz jogászai eszmemenet, amellyel eredményeit leszűri. Megtámadhatatlan az a megállapítása, hogy a nyugdíjszerződésnek jogilag két oldala van: egyrészt visszterhes szerződés (tehát nem ajándék, nem kegyelmi tény, nem függ a munkaadó jóvoltától), másrészt célkötelmet

létesít, mert az a rendeltetése, hogy a nyugdíjas életfenntartása abból biztosíttassék. A nyugdíjszerződés nem biztosítási szerződés. A pénz-elértéktelenedéssel előáll a bírónak a Pp. 271. §-ában körülírt az a joga és kötelessége, hogy a teljesítés bizonytalanná vált mértékét legjobb belátása szerint állapítsa meg. A képzelhető megoldási módok — ha a kérdést törvényhozásilag kívánjuk szabályozni — szerinte többfélék lehetnek: 1. egy nagy országos nyugdíjalap létesítése a külön alapok beolvasztásával; 2. valorizálás a vállalatnak a felértékelt mérlegből kitűnő konkrét teherbíró képessége alapján; 3. normál valorizációs kulcs megállapítása azzal a korrekтивummal, hogy akit ez sért, bírósághoz fordulhasson. Ellenzi a valorizáció maximális százalékanak megállapítását, a teherbíróképesség megítélésének alapjául pedig a vállalat jelenlegi (abszolút) vagyoni helyzetét kívánja venni tekintet nélkül arra, mily arányban volt az képes vagyonát átmenteni. A fenti három lehetőség közül a harmadikat fogadja el helyesnek. Nem engedné meg a valorizációs kulcs leszállítását, ha azzal a nyugdíj a létminimum alá szállana, ellenben a felemelésnél nem korlátozná azt az arányérték valamely százalékára. A szabályozást kiterjesztené a magángazdaságokra (gazdatisztekre) is. Megengedné, hogy méltányos esetekben a keresetindítás előtti időre is kimondássék a valorizáció, de erre egy időhatárt szabna, amikor a pénzromlás már igen erős kezdett lenni. Annak eldöntését, hogy a nyugdíjas vagyonára vagy új állására tekintettel mérséklésnek van-e helye, a bíróságra bízna.

Az előadást magas színvonalu vita követte. A felszólalók közül *dr. Barna Károly* az osztrák bírói gyakorlatra hivatkozva fejtegette, hogy az érvényes jog szerint a nyugdíjat valorizálni nem lehetne; hogy az egyetlen lehetséges megoldás az összes nyugdíjalapok egyesítése, ezekből a legsürgősebb igények kielégítése és a tapasztalatok alapján a munkaadói és alkalmazotti hozzájárulás mérvének megállapítása; de a teher ne csak a magánvállalatokra háríttassék, hanem az állam vállalja magára a kockázatot. Kívánja a nyugdíjperék illetékmentességét, mert az óriási illeték a legnagyobb vállalatok tönkretételére is alkalmas. A nyugdíjfelemelést méltányosnak tartja. *Dr. Löw Loránt* normál-mérték felállítását kívánja, melynek kulcsa az állami tisztviselők és nagyobb állami üzemek (pl. MÁV) nyugdíjai szerint állapítandó meg. Nyugdíjintézet terhének a háborút veszített államra hárítását lehetetlennek tartja. *Dr. Proszwimmer Béla* a bíróságok ingadozó valorizációs gyakorlata miatt szükségesnek tartja a törvényhozási szabályozást. Helytelennek tartja, hogy nem a nyugdíjalapot, hanem a munkaadót teszik a nyugdíjért felelőssé. Vitatja, hogy a nyugdíj nem más, mint biztosítási szerződés. A nyugdíj nem azonos a tartással, mert független a megélhetéstől. A nyugdíjalapok elpusztulása vis major; legrosszabb esetben a kár megosztandó, mint ezt már a római jog a *Lex Rhodia de jactu*-ban tanítja. Ennek a kármegosztásnak a módja nemcsak a mérsékelt valorizáció, hanem az is, hogy a kár egy részét adókimetés formájában az állam fizesse meg. A létminimum követelését a trianoni béke terheinél is súlyosabbnak tartja. *Dr. Erdősi Antal* az ama memorandumban foglalt kívánásokat

ismertette, amelyre alább még rátérünk; nagyobb vállalatok mérlegei kapcsán teherbíróképességüket bizonyította és hivatkozott arra, hogy az igazgatói tantiémek mérséklése a nyugdíjvalorizálást lehetővé tenné. A vita további folyamáról legközelebb számolunk be.

Időközben a Keresztény Pénzügyi Tisztviselők Országos Szövetsége és a nyugdíjas magántisztviselők nevében egy figyelemreméltó emlékirat jelent meg, amely erős közgazdasági érzékkel tesz részletes javaslatot a kérdés kielégítő rendezésére. A javaslat alap gondolata az, hogy a vállalatok a 100 százalékos nyugdíjvalorizációhoz szükséges tőkét kötelesek legyenek 50 éven belül előteremteni és pedig úgy, hogy az első 5 évben a hozzájárulás nem kötelező, a hátralevő 45 év alatt progresszív alapon történő törlesztés tervezetét pedig a pénzügyminiszter jóváhagyása mellett kell felállítani. Mindaddig, míg a fedezeti tőke el nem érte a szükséglet 30 százalékát, a remunerationok és tantiémek címén egyenként nagyobb összegek ki nem fizethetők, mint a megfelelő állásban és rangban 1924-ben. A valorizálás alapjául a nyugdíjba vonulás idején élvezett atolsó törzsfizetés és lakbér szolgáljon. A magánvállalatok teherbíró képességük szerint kategóriákba sorozandók és a valorizálás mérve 50—75 százalék arányában állapítandó meg azzal, hogy azt 5—3 évig terjedő időn belül fokozatosan 100 százalékig kell felelni. A teherbíró képesség megállapítása végett mind a vállalatok, mind a nyugdíjasok könyvvizsgálatot kérhetnek, amelyben az érdekeltek is résztvehessenek. Végül postulálják, hogy a kis összegű nyugdíjak (havi 3—4 és fél millió korona) mind 100 százalékkal valorizáltassanak.

Annélkül, hogy a kérdés érdemébe azonnal mélyebben behatolnánk, csupán egy gondolatunkat óhajtjuk e helyütt megrögzíteni, amely mintegy konkrét kifejeződése az elhangzott eszmecsereinek. Az ugrópont tényleg a munkaadó teherbíró képességének foka, amely vállalatonként különböző lévén, a ténykérdés körébe tartozik.

Ennek szabatos és megbízható megállapítása tehát a megoldás kulcsa. Azt hisszük, az összes érdekeltet kielégíthetné oly törvényes rendelkezés, amely a Pénzügyi Központot bizza meg a szükséges vizsgálatot olyformán, hogy abban a felek a maguk indítványait megtehessek, a vállalatok titoktartási érdeke pedig megóvassék azzal, hogy a P. K. a maga vizsgálatának csak lényeges eredményeit közli a felekkel és egyebekben titoktartásra köteles még az adóügyi hatósággal szemben is, viszont a P. K. előtt titok ne legyen és az jogosítva legyen az u. n. intern mérlegekbe és azok előzményeibe is betekinteni. *M.*

Hitelválság, adósvédelem — és a központi járásbiróság ügykezelése. Napról-napra olvassuk, hogy hiteléletünk válságának legfőbb oka az, hogy a tőke a közelmúlt emlékein okulva nem mer, vagy nem akar elhelyezkedést keresni. A hitelező fél az adóstól. A tőke Guliverje úgy érzi, hogy ha visszamerészkedik Liliputba, a jog ingoványain megint csak eltéved, paragrafusok ezreivel kötik megint kezét-lábát guzsba, úgy, hogy örül, ha mindenét elhagyva, elevenen menekülhet.